

Vaje so bile občasno dopolnjevale z lovljenjem v parih, metanjem žoge, odbijanjem balonov, preskakovanjem kolebnice na različne načine in vaje s palico (str. 69).

Za pridobivanje ustreznih podatkov in informacij so bili uporabljeni štirje standardizirani in modificirani vprašalniki in sicer: *modificiran vprašalnik (1) programa CINDI o splošni oceni stanja; vprašalnik (2) o subjektivni oceni telesne dejavnosti za starejše (A physical activity questionnaire for the elderly; vprašalnik (3) o zadovoljstvu z življenjem – Lestvica zadovoljstva z življenjem (Satisfaction with Life scale – SWLS) in vprašalnik (4) o preferencah športnih panog za osebe s posebnimi potrebami*. V okviru merskega instrumentarija so bile za oceno nekaterih antropometrijskih značilnosti izbrane še mere - telesna višina, telesna teža in kožna guba nadlahti, za oceno nekaterih motoričnih sposobnosti pa preskusi - skok v daljino z mesta, dviganje trupa v 60 sekundah, poligon nazaj, vesa, vstajanje s stola (30 sekund), dviganje uteži sede (30 sekund), predklon na klopici, dotik rok na hrbtu, vstani in pojdi, ravnotežje na eni nogi, stisk pesti in preskus splošne vzdržljivosti (9-minutna hoja).

Rezultati raziskave so predstavljeni po vsebinsko obravnavanih delih. Razkrivajo pozitivno povezanost rednega gibalno-športnega udejstvovanja udeleženk eksperimentalne skupine s posameznimi kazalci kakovosti njihovega življenja. Analiza zadovoljstva z življenjem je namreč pokazala, da je bila vadbena skupina po koncu vadbe bistveno bolj zadovoljna s svojim življenjem kot na začetku vadbe, pa tudi bolj zadovoljna kot izbrane udeleženke kontrolne skupine. Ugotovljeno je bilo, da sodelujoče udeleženke dobro skrbijo za svoje zdravje, da spremljajo telesno težo, se zdravo prehranjujejo, se ne vdajajo različnim razvadam ter se zavedajo pomembnosti zdravega načina življenja. Na osnovi subjektivne ocene telesne dejavnosti obravnavane skupine je bilo ugotovljeno, da je le-ta še zelo samostojna pri opravljanju osnovnih domačih obveznosti

in pri gospodinjstkih opravilih ter se ukvarja z vrsto aktivnosti, ki so povezane s preživljanjem prostega časa in športnorekreativno dejavnostjo. Med motivi za ukvarjanje z gibalno-športnimi aktivnostmi so se na začetku andragoškega vadbenega procesa pojavljali zdravje, boljša kondicija, izboljšanje posameznih motoričnih sposobnosti, ob koncu vadbe pa tudi estetski videz, zabava in razvedrilo ter družabno življenje. Med izbranimi športnorekreativnimi aktivnostmi so bili v ospredju sprehodi v naravo, počasna in hitra hoja, kolesarjenje, hoja v hribe, plavanje, lahkoten tek in aerobika. Članice vadbene skupine pa so se vključile tudi v vadbo v fitnes centrih (str. 201).

Dobljeni rezultati motoričnih testov in funkcionalnega preskusa udeleženk vadbene skupine so po šestmesečni telesni vadbi in po štirih letih potrdili izboljšanje gibalnih sposobnosti, ki se nanašajo na moč, gibljivost, ravnotežje, koordinacijo in vzdržljivost. To pa je skupaj z ostalimi rezultati pripomoglo k potrditvi teze, da telesna vadba pri starejših pomembno izboljša kakovost življenja, kar se posledično odraža tudi pri vsakdanjem življenju v bivalnem okolju (str. 204).

Herman Berčič

Schlimbach Tabe, (2008). *Generationen im Dialog. Intergenerationelle Projektarbeit*. Saarbrücken: VDM Verlag, str. 108; Antz Eva-Maria, Julia Franz, Norbert Frieters, Annette Scheunpflug in Markus Tolsdorf, (2009). *Generationen lernen gemeinsam. Theorie und Praxis intergenerationeller Bildung*. Bielefeld: W. Bertelsmann, str. 250; Yildiz, Yalcin, (2010). *Migration - Familie - Alter. Altern und Generationsbeziehungen im Migrationskontext*. Hamburg: Verlag Kovač, str. 598.

GENERACIJE V MEDSEBOJNEM POGOVORU

V Sloveniji se je v okviru ciljnega raziskovalnega programa Konkurenčnost Slovenije (2008–2010) nedavno končal projekt Medgeneracijski

dialog za kakovostno bivanje. Ministrstvo, ki ga je sofinanciralo, še ni objavilo poročila o njem, zato bo morda zanimivo pokukati v tri taka oziroma podobna projektna poročila v knjižni obliki, ki so izšla pri različnih založbah v Nemčiji. Avtorica prvega je Tabea Schlimbach, diplomirana pedagoginja. Pri drugem gre za skupno delo petih avtorjev, ki so se osredotočili na vidik trajnostnega oziroma kontinuiranega izobraževanja in učenja z vidika tretje generacije. Avtor tretje publikacije pa je turški avtor, Yalcina Yildiza, ki kot diplomirani pedagog in socialni delavec že vrsto let dela na področju migracij in migrantov, ki se po upokojitvi vračajo oziroma ne vračajo v domovino, od koder so prišli na delo v Nemčijo. Pa pojdemo po vrsti.

Tabea Schlimbach je diplomirana pedagoginja. Študirala je v Halleju. Po končanem študiju je tam vodila medgeneracijski projekt Pogovori med generacijami. V okviru tega projekta je prišlo do zamisli, da bi ustanovili sklad za pravice prihodnjih generacij. Sklad je nekakšna civilno-družbena iniciativa pri premoščanju sedanje krize pokojninskih blagajn in nujnih reform. Avtorica je na področju gerontologije opravila specializacijo v Angliji v Centru za medgeneracijsko prakso v Stoke-on-Trent (<http://www.centreforip.org.uk/>). Danes deluje kot svobodna svetovalka na področju izobraževanja in učenja.

Knjižica je na eni strani poročilo o projektu, ki ga je vodila, na drugi strani pa osnutek seminarjev in delavnic, ki jih pripravlja kot samostojna svetovalka. Izhajajoč iz demografskih sprememb, postajajo medgeneracijski odnosi vse bolj pomembni. Danes je težišče še vedno na merljivih vidikih, in s tem deloma na vprašanju pravične delitve bremen. Tabea Schlimbach izhaja iz prve generacije oziroma s prehoda med prvo in drugo generacijo. Meni, da se je v teku merljivih vidikov popolnoma spregledalo elementarna vprašanja konkretnega oblikovanja odnosov med generacijami. To je bilo izhodišče projekta, ki se je razvil v bolj obsežno dejavnost v obliki delavnic

in svetovanja. Avtorica poskuša čim bolj upoštevati trenutno znanstveno gledanje na to področje in odzive javnosti na različne medgeneracijske tematike. Kot rečeno je knjiga v prvi vrsti poročilo o projektu, zlasti v drugem delu, v katerem ocenjuje projekt z vidika teoretičnih izhodišč in interesov javnosti, da bi na tem področju prišli do novih in uporabnih znanj.

Knjiga ima šest poglavij. Prvo je kratek uvod in predstavitev projekta. V drugem, ki ima naslov K teoriji generacij in medgeneracijskih odnosov, poskuša avtorica ugotoviti, na čem temelji in od kod izhaja sedanja pojmovna konstrukcija ter kakšni so bistveni koncepti generacij v nedavni preteklosti. Najbolj upošteva Schlimbachov zgodovinsko-sociološki koncept generacij, tako da se drugi koncepti bolj ali manj prekrivajo s tem. Avtorica meni, da se je v preteklosti zgodilo, da se terminologija ni sočasno spreminjala z družbenimi in kulturnimi spremembami, kar je pripeljalo do tega, da imajo nekateri pojmi iz preteklosti danes drugačen pomen, ne da bi se s tem lahko izrazilo spremembo, zaradi katere je prišlo do tega premika. Tabea argumentira z vidika pedagoških znanosti in v ta namen upošteva teoretično delo Margaret Mead. Meni, da je tradicionalni model, da se mladi učijo od starih, potrebno dopolniti. Stari ljudje imajo izkušnje, ki vplivajo na učni proces mladih, nikakor pa to ne pomeni, da je učnega procesa konec.

Tretje poglavje je namenjeno situacijski analizi, se pravi družbenim okvirnim pogojem medgeneracijskega odnosa. Avtorica predvsem upošteva dejstvo staranja generacij in vpliv starosti na medgeneracijske odnose oziroma na odnose znotraj iste generacije. Pri tem upošteva tudi aktualno družbeno-politično razpravo o tem, ali deliti tretje življenjsko obdobje še na eno, se pravi na četrto. Raven odnosov znotraj generacij se namreč močno spreminja s starostjo njenih članov. Bo to morda spremenila pokojninska zakonodaja? Dobro vprašanje. V četrtem poglavju povzema vsebino pod naslovom

Pomen medgeneracijskega dialoga. Tak je tudi osnutek medgeneracijskega projektnega dela, ki ga avtorica obdela v petem poglavju, ko obenem preučuje, koliko takih in podobnih projektov je bilo izpeljanih v tem (severozahodnem) delu Nemčije oziroma kakšen je bil njihov uspeh. Meni, da bi lahko po tem vzoru delali tudi drugod. Iz tega razloga je knjiga namenjena tistim, ki so vključeni v delo s starimi v domovih ali varovanih stanovanjih.

V drugi knjigi, objavljeni leta 2009, ki je delo petih avtorjev (Eva-Maria Antz, Julia Franz, Norbert Frieters, Annette Scheunpflug in Markus Tolksdorf), se le-ti sprašujejo o aktualni ponudbi na področju kontinuiranega izobraževanja. *Generacije se učijo skupaj* je prvi, bolj teoretični zvezek, sledil naj bi mu drugi, ki se bo ukvarjal tudi s praktično izvedljivostjo. Ta shema je – ne glede na zanimivo zasedbo avtorjev – zelo tradicionalno zahodna, se pravi da se ideje porajajo »zgoraj«, kar je konec koncev razumljivo, saj je projekt podprla država. Morda bi bilo bolje, ko bi teoretični del sledil praktičnemu. Avtorji prihajajo z Univerze Friedrich-Alexander iz Erlangena. Projekt se je sicer tematsko naslanjal na idejo trajnosti, ki je v oblikovanju nastavkov kontinuiranega izobraževanja/učenja določala predvsem vsebino slednjega, učenja. Ta vidik je pomemben tudi pri preoblikovanju učnih programov na vseh ravneh izobraževanja, saj je učenje – kot pojem – znamenje, da cilj procesa ni samo funkcionalna spretnost, pač pa oblikovanje osebnosti. Ne gre pa kar za nadomeščanje pojma izobraževanja, čeprav je tudi smisel slednjega v tem, da ne bi šlo samo za pridobivanje poklicnega znanja in spretnosti. S tem je tudi utemeljena medgeneracijska umeščenost: tretja generacija lahko igra vlogo povratnih zank (feed-back loops), če s tem izrazimo tisti plus izobraževalnega procesa, ki ni namenjen samo oblikovanju profesionalnega profila.

Knjiga je skoraj preveč razdrobljena in deloma preobremenjena z bibliografskimi podatki.

Razdeljena je na sedem poglavij. Avtorji logično sledijo zamisli, da bi predstavili čim bolj koherenten model. Preučili so več kot dvajset projektov, ki so se izvajali na severnem Bavarskem. Ker je knjiga namenja profesionalnemu osebju, bi si želeli manj izraziti akademski pristop. Omenili smo že, da ima pristop kljub želji, da bi postavil nove kakovostne standarde na tem področju, lepotno napako, ker ponavlja znanstveni kulturni vzorec, ki vse – tudi ljudi – obravnava kot »polje aplikacije«. To bo bržkone ovira, ko se bodo vrednotili rezultati, se pravi učenje. Problem seveda ni samo v tem, da se predvideva osvojitev dokaj zahtevne metodologije, pač pa, da se na primer izogiba individualno- in socialno-etičnim vidikom, kot sta delitvi nalog in odgovornosti med različne družbene akterje. To poudarjam predvsem zato, ker ta del v tradicionalnih družbah ni bil potreben zgolj zato, ker ni bilo tako izrazito izražene zahteve po (znanstveni, akademski) kakovosti. Seveda pa to ne pomeni, da bi si lahko tradicionalno družbo izbrali za zatočišče problemov, ki jih je rodila zahodna kultura. Prav glede na to je treba poudariti, da so lahko znanstvena spoznanja o starosti in staranju – in učni sposobnosti starih ljudi –v nasprotju z znanji, ki so bolj izkustvena, medtem ko izkušnja ni nikoli v nasprotju z znanostjo. Zaradi tega vrstnega reda bi bilo morda koristno, če bi praktični del izšel pred teoretičnim.

Morda je z ozirom na to, kar je bilo rečeno nazadnje, dobro pogledati tudi v tretjo knjigo, ki po taktosti presega obe prejšnji. Konec koncev ne gre za običajno projektno poročilo, pač pa za tisk pripravljeno doktorsko disertacijo. Zdi se, da je avtor zaznal vso protislovnost evropskega razvoja zadnjega pol stoletja, ki je v petdesetih letih povzročila delavske migracije izjemnih razsežnosti, ki pa so se prav zaradi kulturno-zgodovinske vloge zahodnega načina razmišljanja spremenile v glavobol današnjih politikov. Le redki Turki, ki so prišli v Nemčijo v prvi generaciji delavcev, so danes pripravljeni oditi nazaj v

domovino, četudi se v Nemčiji ne počutijo doma. Mnogi se po več desetletjih niso naučili jezika. Tako se avtor seznani s konkretnim vprašanjem, to pa tudi odlikuje njegovo delo. Njegovo delo ni osamljeno, je pa zanimivo predvsem zaradi upoštevanja družbeno-etične oziroma izkustvene sfere. V osrednjem delu knjige, v 4. in 5. poglavju, avtor pojasni svoje razloge, zakaj se je posvetil narativnemu pristopu in kaj mu ta pomeni. V šestem poglavju na več kot 240 straneh evalvira svoja dognanja, v sedmem pa jih potem odpira za nadaljnjo razpravo. Vsaj na prvi pogled kaže na vsakdanjo tematiko, ki pa jo bolj natančno opazovanje predstavi tudi kot dramo globokih (med)kulturnih zarez, ki se tudi po več desetletjih še niso zgladile. Ne glede na vse zahteve, ki jih postavlja sodobni svet človeku kot prilagodljivemu bitju, je treba računati, da je v človeku tudi nekaj, kar se ne da upogniti in se lahko samo zlomi. To v medkulturnem soočenju dokazujejo neštete zgodbe (ne samo) turških družin v Nemčiji. To Yildizovo spoznanje je pomembno tudi pri zaznavi dokaj specifičnih problemov starih, ki so bili preseljeni v starosti in se ne morejo udomačiti drugod, čeprav so morda blizu svojega doma. Odpira pa še mnoga druga vprašanja. Yildiz se sicer posebej posveča študiju turškega moškega v nemškem okolju. Glede na dognanja so študijo prve ocene opredelile kot ne povsem turško in ne povsem nemško analizo. Tisti pa, ki se bodo hoteli s tem seznaniti, bodo avtorju morda zamerali samo to, da gre za 600 strani veliko reč.

Anton Mlinar

Hlebec Valentina, Kavčič Matic, Filipovič Hrast Maša, Vezovnik Andreja, Trbanc Martina, 2010. Samo da bo denar in zdravje: življenje starih in revnih ljudi, Ljubljana: Fakulteta za družbene vede

SAMO DA BO DENAR IN ZDRAVJE: ŽIVLJENJE STARIH IN REVNIH LJUDI

Pod monografijo *Samo da bo denar in zdravje: življenje starih in revnih ljudi* so se podpisali

Valentina Hlebec, Matic Kavčič, Maša Filipovič Hrast, Andreja Vezovnik in Martina Trbanc. V Uvodu so zapisali, da prinaša pričujoča monografija v slovenski prostor opis stare revne populacije, posameznih vidikov socialne izključenosti tega dela prebivalstva in poglobljen prikaz življenja starih revnih ljudi ter njihovih načinov shajanja z različnimi vidiki socialne izključenosti. Publikacija je nastala kot rezultat dela na raziskovalnih projektih Revščina in materialna deprivacija starejšega prebivalstva in Medgeneracijska solidarnost v Sloveniji ter dela v okviru programa Kakovost življenja družbenih skupin. Razdeljena je v 5 poglavij, in sicer: Oskrba starih ljudi v Sloveniji, Socialna izključenost, Socialna izključenost v številkah, Socialna izključenost v besedah, Kaj lahko storimo za starejše - predlogi in razmisleki o politiki vključevanja. Na koncu so dodani še literatura, priloge, stvarno in imensko kazalo, podatki o avtorjih ter povzetek v angleškem jeziku. Avtorji v zaključku Uvoda povedo, da je monografija namenjena tako znanstveni kot strokovni javnosti (zaposlenim v domovih za starejše, centrih za pomoč na domu, centrih za socialno delo), pa tudi študentom različnih fakultet, ki v programu študija obravnavajo starejše kot posebno skupino prebivalstva. Nenazadnje si želijo, da bi vsebina dosegla tudi populacijo, ki jo opazujejo. Gre za ljudi, rojene nekje med leti 1920 in 1940, ki so izkusili stisko druge svetovne vojne in dolgo obdobje pomanjkanja, ki je vojni sledilo. To je generacija, ki se je shajanja s pomanjkanjem in prikrajšanostjo naučila v mladosti. Pri raziskovanju so uporabili sodoben raziskovalni načrt, ki vsebuje zaporedno uporabo kvantitativne in kvalitativne metode.

Oskrba starih ljudi v Sloveniji

Kot povzetek poglavja naj služijo besede avtorjev: »V tem poglavju bomo najprej opisali razvoj sistema blaginje, ki opredeljuje najširši okvir oskrbe starih v Sloveniji. V nadaljevanju bomo na kratko in pregledno opisali razvoj